

מסורת המדרש

ג פנהדרין ל"ח. ע"ז ה'. ז"ר פ' כ"ד וס"ג וק"ר פכ"ו סימן ו'. וזה שלח דף קצ"ז ע"א. ד פנינה י"ב. פנהדרין ל"ח. אדר"י פ' ל"א. ז"ר פ' ח' ופ' כ"א. ממונה כ"א. סימן י"ב. מדרש פהלים סוף מומור קל"ט. פסיקתא רבתי ריש פסקא כ"ג. פער"ר פ' ל'. ילקוט גרשמים רמז מ'. ילקוט פהלים רמז תפס"ו. ילקוט דה"י רמז אלף ע"ב.

אמרי יושר

ב הראהו בו דור דור ודורשיו. זה כל אשר אני מראה אותך בספר. ג כבר קראתי לו שם. המורה על המשכן וא"כ אין לך להתלונן על הדבר וזהו פ' מה שאמר כל מקום שגא היה הוא מתוקן אם למאכלה אם לפרינסה. יש שהוא תלוי בראשו. כיצד יש בשערו ויש בעניני הצדיקים כולם בטובה טעם ודרשנים כשאר איברים וכפי אומנותו ויחידו כן מקום תלייתו או יהיה על דרך אמרם שלשה נדמו לאדם הראשון אבשלום בשערו אבא ברנליז בו.

באור מהר"פ

ג במת"כ [במלתין]. כמד"א ומשכר מתלעות רשע כנ"ל ואשכרה מתלעות עול (איוב כ"ט ט"ז) אבל לפי פירושו דמלתין הוא הלחיים יותר היה לו להביא המקרא (תהלים נ"ח ז') מלתעות כפירים נחרץ ה' ומלתין הוא כמו מלתעין וחסר אות ע' וכן מה שכתב וכן נזמים במקום הזה כו' לא הבינתי דבריו אולם נראה שהמדרש לא כוון לפירושו של בעל המ"כ וז"ל הערוך ערך מל האחרון ובפ"ק דקדושין (דף כ"א) א"ר אלעזר יודן ברבי היה דורש כשהו רוצעין אין רוצעין אלא במילת פ' ה"ך שבאחזן אותו שלמטה עכ"ל הערוך וזה כוונת המדרש ובמלתין פ' יש שתלוי בך שבאחזן ומה שכתוב במדרש זה מקום הנזם הוא פ' למילת מלתין שה"ך שבאחזן הוא מקום הנזם שבו תולין הנזמים אשר באזניהם ואולי איזה כותב כתב זה הפירוש על הגליון מבחרך ואח"כ הכניסו המדפיסים אותו בתוך המדרש.

ידי משה

ב הביא לו ספרו של אדה"ר וכו'. וקשה מה היה צריך הקב"ה להתנצל לפני משה ולהראות לו ספרו של אדה"ר וי"ל לפי שהיה משה נחקש במעשה מגורה והיה משה סבור שאיזו חטא גרם לו זה ויחזור הקדוש ב"ה מדיבורו מה שאמר שיעשה משה לך הראהו שמתחלה היה הגזירה כך שיהיה בצלאל עושה וק"ל.

ראה קראתי. איך יראה שקרא אלא פירושו שיראה בספר וע' ב"ר פרשה כ"ד ס"ב מדרש תהלים קל"ט. ג מה שהיה כבר נקרא שמו. וס"ד נודע אשר הוא אדם וע' קה"ר פסוק זה ולא פירש מה שהיה ואיזה שם ודורש כמ"ש לעיל פרשה ב' ס"ד כל מי שנאמר בו היה מתוקן היה לך וכמ"ש עוד בתנחומא כאן ס"י י"ב מפסוק מי פעל ועשה קורא הדורות מראש אמר הקב"ה מי שהתקנתיו מראש לעשות המשכן וכמ"ש בסוף ס"י הקודם ולקמן בס"ד. מוטל ג"ס. כמ"ש ב"ר פ"ח ס"א ויש"נ מפסוק גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו וע' מדרש תהלים קל"ט. יש שהוא תלוי בראשו וכו'. הכוונה הכחות הטמונות ברוח האדם. ויצאו מכח אל הפועל ע"י מעשיו ועמלו על הארץ. תלוי בראשו. כאן אינו חושב רק אברי הראש ובסמוך אמר או באיזה אבר מושלו על כל אברי הגוף ובתנחומא הגירסא או בזרועו. מי יתן. וס"ד ופי' אמלא תוכחות וזהו שאמר להתוכח עמי. מהו איפה. ובתנחומא הגי' איפה כתיב הרי שתיבת איפה דוחק שאינו מיושב. שמע דברי חכמים. כי יש איפה שכתוב בו' וא' מי אפוא הוא הצד ולך אפוא מה אעשה. אם כן אפוא זאת עשו. וכדומה ויש אפא בא' לבד וכו' לבד וכל אלו אינם אלא תיקון הלשון אך איפה ביו"ד ה"א איפה הם רועים איפה דוד ושמואל הוא שאלה באיזה מקום וחפשי אחריהם בתנ"ך שהכלל נאמן והוא נוטריקון אי פה באיזה מקום וכאן שכתוב איפה היית ביסודי ארץ ומאחר שאיוב לא היה אז עדיין בעולם אינו שייך לשאול באיזה מקום היה והי"ל אפוא או אפא והיה פירושו ששואלו כתמיה אם היה ביסודו ארץ הלא לא היית ע"כ דורש איפה באיזה מקום הייתה האיפה שלך ביסודי ארץ שהגוף לא היה אז אך הנשמה גם מאז כבר הייתה כמ"ש ב"ר פ"ח ס"ז שנמלך עם נפשות הצדיקים והנשמה נקראת איפה כמ"ש ב"ר פ' י"ד ס"ט נשמה זו האופיה ע"ש ופי' אם היית יודע באיזה מקום הייתה נשמתך היית מבין מעצמך איך להצדיק הדין עליך ודורש התיבה כפשוטה איפה

ג דָּבָר אַחֵר, רָאָה קְרָאתִי בְּשֵׁם בְּצִלָּל, הָדָא הוּא דְּכָתִיב (קהלת ו')

מה שהיה כבר נקרא שמו, אמר הקדוש ברוך הוא מי שהתקנתיו מראש שיעשה המשכן כבר קראתי לו שם. מהו, נודע אשר הוא אדם. יעד שאדם הראשון מוטל גלם הראה לו הקדוש ברוך הוא כל צדיק וצדיק שעתיד לעמד ממנו, יש שהוא תלוי בראשו של אדם ויש שהוא תלוי בשערו ויש שהוא תלוי בפי ויש באזנו ויש במלתין (זה מקום הנזם), ותדע לך בפעם שהיה איוב מבקש להתנפח עם הקדוש ברוך הוא ואמר (איוב כג ג"ד) מי יתן ידעתי ואמצאנו וגו' אערכה לפניו משפט, הקדוש ברוך הוא משיבו אתה מבקש להתנפח עמי, (שם לח ד) איפה היית ביסודי ארץ. מהו איפה, אמר ר' שמעון בן לקיש אמר לו הקדוש ברוך הוא, איוב,

הביא לו ספרו של אדה"ר. שגלה לו ה' כל הדורות העתידים. וע' בב"ר פ' כ"ד. כל אחד התקנתיו מאותה שעה. וטעם קרימת התקנה הזו לדורות כי ה' מגיד מראשית אחרית. וכן בצלאל. כי דור דור ומנהיגיו היינו החכמים שהם מנהיגים לעם. ובצלאל מכלל החכמים הגדולים. הו' ראה קראתי בו. ר"ל שראה בספרו של אדה"ר שה' קראו לבצלאל מתחלה. ג הדא הוא דכתיב מה שהיה כבר נקרא שמו. מפ' ראה על ראית הלב שישם לבו כי כבר קרא ה' בשם בצלאל. לומר כי לא עכשיו נתחדש זה אלא מוזמן קדמון קראו בשמו. ומביא סמך מאשר כבר נקרא שמו דמימי אדה"ר נקרא שם כל אחד. עד שאדם הראשון מוטל ג"ס. שלא נמתחו ידיו ורגליו ולא היה בו נשמה. הראה לו הקב"ה כל צדיק בו. ופי' נודע אשר הוא אדם שנודע כשהיה אדם והוא כשהיה גולם שעל אותה מדרגה נקרא אדם דהיינו עפר מן האדמה. וחסר כ"ף כאילו כתיב כאשר הוא אדם. ואפשר שכל הגשמות היו תלוין בו אף הרשעים רק שעיקר תכלית היה על הצדיקים שיצאו ממנו. יש שהוא תלוי בראשו בו. עיין כיפה תואר שמפרש מאמר זה באריכות במתיקות דבריו. כי עובתים מפני אריכות ע"ש. ויש במלתין זה מקום הנזם. ג' מלות זה מקום הנזם אינם מבעל המדרש. אבל היה כתוב בגליון המד' והבניסוהו אחר זמן בפנים. אבל כן הוא האמת שפירושה ה"ך שבאחזן ששם תולין נזמי הגשמים. ובקידושין ד' כ"א כשהו רוצעין אין רוצעין אלא במילתא פירוש ה"ך שבאחזן אותו שלמטה. וכן פרש"י שם אליה. והיא היא. בשעה שהיה איוב מבקש להתנפח עם הקב"ה ואמר מי יתן בו. ור"ל כי כל ויכוהו היה בחשבו כי ה' נסתר מאין פנות בעולם חשפל. וזה שאמר שם מי יתן ידעתי ואמצאנו וגו' אערכה לפני משפט ופי' אמלא תוכחות. ולזה ענהו ה' מפרטי ידיעתו באדם שאפי' קודם מציאותו ידע מכל איש ואיש מהיכן מוצאו. ואיך

אי"כ יתוכח עמו לומר כי עבים סתר לו ולא יראה כי באמת לקצות הארץ יבים וצפה הכל מתחלה והכל

מתנות כהונה

ג במלתין. נראה שהספר מפרש והולך זה מקום הנזם. ועוד יש לפרש נמלתי אל השמים הגדולים כד"א ואשגר מתלעות רשע ור"ל הלמים. וכן נזם נמקום הוה פירוש כמו הנזמים אשר באזניהם או זה מקום הנזם מלחא נפשי נפשיה כלומר זה תלוי נמקום הנזם.

חידושי הרד"ק

ג מהו נודע אשר בו כצ"ל. ויש במלתין. פי' ומפרש בפנים מקום הנזם והוא אליה רכה שבאחזן וכמדומה שר"ל במילתו (ומשה היה שרש בצלאל). לפניו משפט וגו' אבינה מה יאמר לי גו' ביסודי ארץ הגד אם ידעת בינה מהו איפה בו כצ"ל.